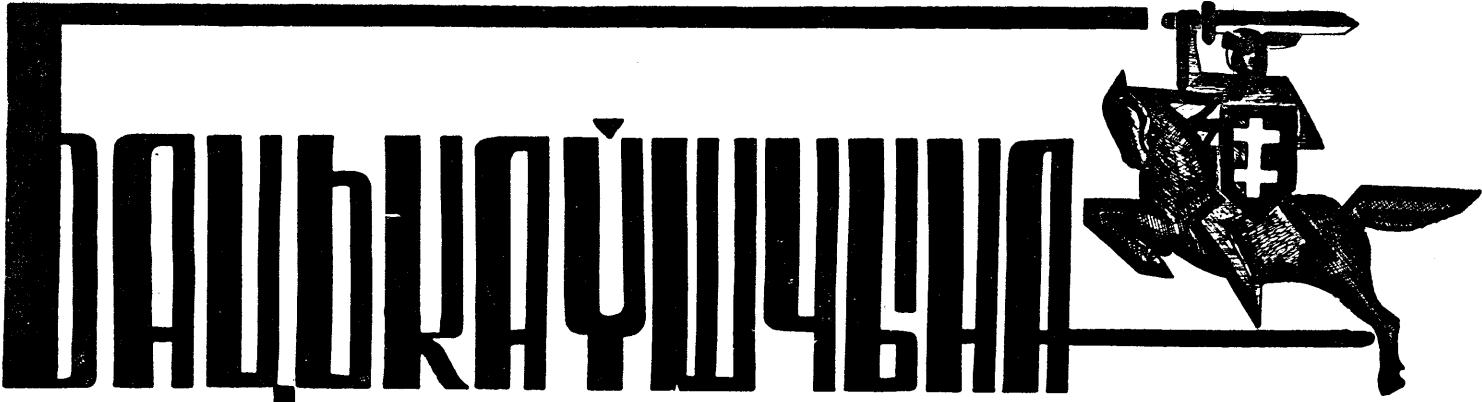

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“		DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“		THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND“	
№ 38 (220)		Нядзеля 17 кастрычніка 1954 г.		ГОД ВЫДАННЯ 8	

Захад такі задзіночыўся

Канчальны прывал праекту Эўрапейскай Абароннай Супольнасці, спрычынены Францыяй пасля трохлетняй валакіты над ім, выклікаў у вольным дэмакратычным свеце зусім зразумелую трывогу. Пахаванне Францыяй гэтага праекту было наступным, пасля Жэ-нэўскай канферэнцыі ў справе Індакітаю, вялікім сукцэсам Масквы і такоў-жа вялікай няўдачай Захаду. Створаная тады палітычная сытуацыя хаваля у сабе дзьевае вільзярняе небяспекі: магчымасць выхаду Амэрыкі з Эўропы і астаўленне яе на ласку собскага лёсу або выхад Францыі з арбіты заходняе палітыкі і ейная поўная ізаляцыя. Дык ня дзіва, што гэтая трывога была поўнасьцю абаснаваная.

На фоне такіх пэсымістычных настрояў і перадбачаньняў запраўдным трымфам Захаду аказаліся вынікі Лёнданскай канферэнцыі, якія перайшлі навет найбольш аптэмістычным спадзяваньні і наравілі страты, спрычыненыя правалам праекту Эўрапейскай Абароннай Супольнасці. Лёнданская канферэнцыя дзевяціх дзяржаваў (ЗША, Канады, Вялікабрытаніі, Францыі, Заходняй Нямеччыны, Італіі, Бэльгіі, Галандыі й Люксембургу), пачаўшыся 28 верасня, пасля пяцідзённых нарадаў, скончылася 3 кастрычніка падпісаньнем пагадненьня ў справе прыварненьня Зах. Нямеччыне поўнага суверэнітэту, ейнага ўзбраеньня і прыняцця ў склад збройных сілаў Атлянтычнага пакту. Важнейшыя пастановы гэтай канферэнцыі наступныя:

Бруксэльскі пакт з 1948 году мае быць пашыраны і да яго, апроча Вялікабрытаніі, Францыі, Бэльгіі, Галандыі й Люксембургу, будзе ўключаная так-жа Заходняя Нямеччына й Італія. Ангельшчына забавязваецца ўтрымліваць на эўрапейскім кантынэнце на неабмежаваны час чатыры дывізіі, а так-жа даць да распараджэньня смаё тактычнае лётніцтва, стацыянаваная на кантынэнце. Амэрыканская дапамога і гарантыі, якія былі дадзеныя эўрапейскай арміі, астаяцца ў сіле й надалей. Нямеччына будзе мець права ўзброіць 12 дывізіяў (500.000 жаўнераў), але пры гэтым забавязваецца, што гэтыя дывізіі ня будуць ужытыя для насільнага атрымання страчаных ёю тэрыторыяў, як і задзіночаныя Нямеччыны. Нямеччына ня будзе мець права прадукаваць атамнай, бактэрыялягічнай і хімічнай зброі, а таксама і караблёў высокага танажу ды самалётаў. Але таксама Бэльгія і Галандыя забавязаліся ня прадукаваць атамнага, хімічнага й бактэрыялягічнага аружжа. Саюзныя дзяржавы заадзіліся на прыварненьне Нямеччыне поўнага суверэнітэту і прыступленьня яе да Атлянтычнага пакту.

Гэта толькі агульныя й аснаўныя пастановы, якія маюць быць удакладненыя й эдэталізаваныя падчас раду наступных канферэнцыяў, якія маюць адбыцца ў прысьпешаным тэмпе й закончыцца на працягу кастрычніка з тым, каб на пачатку 1955 году пастановы Лёнданскай канферэнцыі былі ратыфікаваныя ўсім сямю эўрапейскім дзяржавамі. Францускі прэм'ер Мэндэз Франс, каб упэўніцца ў магчымасці далейшае рэалізацыі пастановаў Лёнданскай канферэнцыі, склікаў на 7 кастрычніка надзвычайныя паседжаньне парляманту, на якім жакадаў для сябе вотум даверу. Гэты давер ён атрымаў вялікай большынёй галасоў, бо толькі камуністычныя галасавалі супраць, а дэгалісты паўстрымаліся ад галасаваньня. Вынік галасаваньня французскага парляманту паказвае, што пастановы Лёнданскай канферэнцыі будуць ім ратыфікаваныя. У выпадку, калі Францыя да 1-га студзеня 1955 году гэтых пастановаў не ратыфікуе, дык ЗША і Вялікабрытанія яшчэ гэтага дня адмовяцца ў сваіх зонах Нямеччыны ад капупацыйных правоў і будуць бяз Францыі ўзбройваць іх.

Падпісаньне Лёнданскага пагадненьня бясспрэчна мае значэньне вялікае й зьяўляецца зваротным пунктам у гісторыі пасляваеннай Эўропы. Гэтае значэньне ў першую чаргу заключаецца ў тым, што напаследак, хоць і ў іншай як ра-

ней прадабачанай форме, супольная сыстэма заходняэўрапейскай абароны будзе такі створаная якраз на базе паразуменьня між Францыяй і Нямеччынай. Праўда, выглядае дзіўным, што гэтая абаронная сыстэма паўстане якраз толькі пры ўмове агарнічэньня нямецкіх збраеньняў у той час, калі Саветы ані самі не агарнічваюцца ў збройных перагонках, ані ня робяць гэтага із сваімі сатэлітамі. Тым ня меней, тая пустата, якая дагэтуль існавала ў вабаронных мерапрыемствах Заходняй Эўропы, будзе напаследак запоўненая. Розныя абаронныя праекты й пляны, якія дагэтуль знаходзіліся ў стадыі бясцелых дыскусіяў, нарадаў і бесьлічых канферэнцыяў, прайроўдуць у стадыю канкрэтнае рэалізацыі.

Але значэньне Лёнданскага пагадненьня на гэтым не канчаецца. Справа ў тым, што Ангельшчына, якая ад ста-

годзьдзяў стаяла з боку ад эўрапейскага кантынэнт, гэтым разам, змушаная бязвыхаднай сытуацыяй, у вялікай меры ёй-жа створанай, у час міру зьвязалася мілітарна з кантынэнтам і згадзілася трымаць на ім свае збройныя сілы. Яна-ж, дзякуючы сваёй дыпламатычнай актыўнасьці і ініцыятыве, праяўленай пасля няўдачы з эўрапейскай арміяй, значна спрычынілася да бліскучых вынікаў Лёнданскае канферэнцыі. Гэтым яна як-бы направила і надрабіла ў Заходняй Эўропе тое, што папсула на Далёкім Усходзе.

Такім чынам Лёнданская канферэнцыя канчальна разьвеіла тую згушчаную атмасфэру трывогі й занепакаеньня, якая была завісла над Захадам пасля правалу Эўрапейскай Абароннай Супольнасці. Цяпер, абнадзеяныя апошнімі дасягненьнямі, уваходзім у пэрыяд заспакаеньня.

(-іч)

Прэзыдэнт Абрамчык адведаў Мюнхэн

Ад 26 верасня да 4 кастрычніка сёлетня Прэзыдэнт Рады БНР сп. Мікола Абрамчык прабываў у Мюнхэне.

Як даведваемся, прыехаў сюды Прэзыдэнт Абрамчык на жаданьне прадстаўнікоў Парыскага Блёку пражываючых у Мюнхэне, каб выслухаць яго, як старшыню нядаўна адбытых канферэнцыяў у Парыжы і пачуць ад яго бясспярэдна, у якой стадыі цяпер выходзяцца перагаворы з Амэрыканскім Камітэтам Вызвалення ад Вальшавізму.

Прэзыдэнт Абрамчык меў некалькі паседжаньняў з прадстаўнікамі Парыскага Блёку, а таксама некалькі спатканьняў з прадстаўнікамі Амэрыканскага Камітэту, Амэрыканскім Дараднікам пры Інстытуце для Вывучэньня Гісторыі й Культуры СССР ды некаторымі лідэрамі расейскіх палітычных групаў. Апярэчана гэтага, Прэзыдэнт Абрамчык адведаў беларускую сэкцыю радыя «Вызва-

леньне» і меў нарады з тутэйшым беларускім актывам.

У гутарцы із супрацоўнікамі «Вацькаўшчыны» Прэзыдэнт Абрамчык выказаўся, што ён вельмі задаволены з вынікаў парыскай канферэнцыі, 8 нерасейскіх народаў, — сказаў ён — на нядаўнай канферэнцыі ў Парыжы яшчэ раз задэманстравалі ня толькі адзінства супольнага свайто фронту, але таксама і сваю здольнасьць і ўменьне ў падыходжаньні да разьвязкі стаячых перад імі актуальных заданьняў. Аўтарытэт Парыскага Блёку пасля дзёваго парыскай канферэнцыі значна пачаў падыймацца яшчэ. За гэтыя апошнія дні на імя кіраўніцтва Парыскага Блёку паступілі яшчэ дзьевае заявы вельмі паважных арганізацыяў аб прыняцьці іх у Парыскі Блёк. Прадбачаецца такім чынам улічэньне ў Парыскі Блёк чатырох паважных палітычных нацыянальных цэнтраў нерасейскіх народаў, якія дагэтуль ад блёку стаялі з боку. На нашае пытаньне, якая рэакцыя на сфармуляваныя на парыскай канферэнцыі праекты з боку Амэрыканскага Камітэту і Расейцаў, Прэзыдэнт Абрамчык адказаў: «Што да Расейцаў, то зь некаторых тут маіх спатканьняў зь іхнімі лідэрамі я вынесе уражаньне, што большыня трох чацьвертых расейскіх арганізацыяў, зь якімі Амэрыканскі Камітэт лічыць патрэбным супрацоўнічаць, сьхіляецца да нашага другога праекту (стварэньне двух асобных цэнтраў: аднаго для нерасейцаў, а другога для Расейцаў). Першы-ж праект (адзіны цэнтр супольны з Расейцамі) Расейцы катэгарычна адкідаюць і лічучь яго нят за нематчымы да абгаварваньня. Гэтыя Расейцы заяўляюць, што ў вадзіны цэнтр яны могуць уключыцца толькі тады, калі ім будзе там дадзена 50% месцаў і галасоў. У праекце-ж нашым, вырабленым у Парыжы, Расейцам даецца 3 месцы супраць 8 нерасейскіх, а ў будучыні нят 3 супраць 11, калі Парыскі Блёк будзе папоўнены. Сьняньня таму выглядае трохі дзіўным, што Расейцы так раптам павярнулі да ідэі двух асобных цэнтраў. Ідэя двух цэнтраў была пададзена Амэрыканскаму Камітэту, як у мэмарыяле Парыскаму Блёку яшчэ ў 1952 годзе, але тады Расейцы амаль адназгодна і слухаць не хацелі аб гэтым. Выглядае цяпер, што для Амэрыканскага Камітэту будзе вельмі лёгка знайсці выхад.

Паколькі, як сказана вышэй, тры чацьвертыя расейскіх арганізацыяў катэгарычна адкінулі першы праект і стаяць за два асобныя цэнтры, а Парыскі Блёк права выбару аднаго з сваіх двух праектаў прадставіў Амэрыканскаму Камітэту, дык цяпер усё будзе залежыць ад Амэрыканцаў. Расейцы-ж, калі яны ўзапраўды шчыра стаяць за два асобныя цэнтры, дык мусяць перадусім стварыць свой запраўдны расейскі цэнтр, бо тое, што яны ўважаюць расейскім цэнтрам — былы КЦАВ, уключаючы з рознымі сваімі сатэлітамі, зложанымі з розных фікцыйных «нацыяналаў», ніколі і ў нікім выпадку Парыскім Блёкам за расейскі цэнтр ня прызнаецца.

Працуем, творым і маем дасягненьні

Апошнім часам наглядаецца нязвычайнае ажыўленьне дыпламатычнае дзейнасьці. Ствараецца ўражаньне, што дэмакратычны свет пачынае ўсьведамляць небясьпечнасьць камуністычнай экспансіі на Далёкім Усходзе і неабходнасьць перагледу дасолевшніх сваіх пазыцыяў у вобліччы ўзрастаючай камуністычнай загрозы: таксама і на эўрапейскім адрэзку фронту халоднае вайны. Пры гэтай нагодзе ці ня варта было-б прыгледзіцца, як роагуе на гэта беларуская палітычная эміграцыя. Паўстае пытаньне, на колькі нашыя палітычныя дзейнікі ўсьведамляюць сабе сур'ёзнасьць дадзенага момэнт у што робяць у кірунку ўмацаваньня сваіх пазыцыяў так нутраных, як і вонкавых.

Паколькі такі агляд дзейнасьці лятчэй рабіць там, дзе яна відавочна праяўляецца, пастолькі гэта зьяўляецца цяжкім заданьнем у дачыненьні да тых г. зв. палітычных угрупаваньняў, якія апроча цверджаньня, што яны такімі зьяўляюцца, не праяўляюць ніякіх пазытыўных адзнакаў жыцьця. У сувязі з гэтым разгледзі дзейнасьці Рады БНР на чале зь ейным Прэзыдэнтам сп. Міколам Абрамчыкам адложым на далейшы план і пачнём ад цяжэйшага, пайменна ад разгляду палітычнага аблічча, калі такое ёсьць, і правява палітычнага жыцьця г. зв. БЦР-аўскай групы. У наўнасьці аднак абсалютнай нястачы вонкавых адзнакаў жыцьця гэтае групы, мы змушаныя схаліцца за рэдкую нагоду і заглянуць у прэсу, рэпрэзэнтуючую БЦР-аўскі кірунак, калі можна тут гаварыць наагул аб кірунку, паколькі панячце кірунку неадлучна зьвязанае з панячцем руху. Вось-жа прэса зьяўляецца або прынамс павінна зьяўляцца лостраным адбіццём аблічча рэпрэзэнтаванай ёю палітычнай групы так у сьнсье яе нутранай сілы, як і вонкавага палітычнага патэнцыялу. Прашу прабачыня чытача, што агарнічус тут толькі да адной газэты, пайменна да «Беларускага Слова». Іншыя спарадычныя выданьні, як «Беларуская Трыбуна», «Незалежная Беларусь», рад розных «Патрыётаў», «Пугаў» і падобных або ўжо памерлі, або зьяўляюцца ў стадыі агоніі. Дык дазвольце мне глянуць, калі ня ў лостра, дык прынамс ў гэнае БЦР-аўскае лостэрка — «Беларускае Слова». Прыгледзімса, як-жа выглядае гэны «рух» паводля апошняга нумару ўспомненай газэты.

Вось-жа адрэзу кідаецца ў вочы адкрыты ліст сп. Астроўскага ў рэдакцыю «Беларускага Слова». Калі прыпушчаць, што сп. Астроўскі зьяўляецца рэдактарам гэтае газэты, дык справа выглядае наступна: сп. Астроўскі піша да сп. Астроўскага аб сп. Астроўскім. Гэта напаследак ня важна. Важным для нас сам змест лісту. Дык вось там мы даведваемся, што сп. Астроўскі «стаіць», пры гэтым «цвёрда і непакісна» стаіць і не шавеліцца і ўсё на гэтым нашым бедным Акце 25 Сакавіка.

Праўда, добра прынамс тое, што стаіць ды ня топчацца, але стаяньне —

гэта ня рух. Бяда ў тым, што, стоячы сам, змушаў стаяць і тых, якія за ім ідуць. Прадстаўляецца абраз калёны ў маршы. Першыя рады затрымоўваюцца, калёна трохі мітусіцца, чуваць запытаны, у чым справа: Браццы! Усё заціхае і стаіць. У гэтым сьнсье ён не памыліўся. Калі разглядаць БЦР як фактар палітычны, дык яна ня толькі стаіць, але й адмірае. У палітычным жыцьці ўсё тое, што ў бязроху, аўтаматычна запалае ў нябыцьцё.

Пойдзем аднак далей. Там знаходзім артыкул нейкага сп. Попкі на тэму дэмаграфіі Беларусі. Артыкул абаснаваны на савецкай энцыкляпэдыі. Ня будзем уваходзіць у дыскусію ў справе правільнасьці ці памылковасьці разважаньняў успомненага сп. Попкі. Затрымаемса толькі на адным. Ён піша, што можна было-б пагадзіцца з мэмарыялам сп. Прэзыдэнта Абрамчыка, зложаным перад Камісіяй Кэрстэна ў пытаньні большавіцкага гносьсіды на Бетарусі, калі-б сп. Абрамчык выступаў ад імя вёскі Сычавічы, а не ад імя беларускага грамадзтва. Сп. Попка мае права мець сваю думку і мы ня маем намеру яго пераконаваць. На нашае шчасьце, паважнейшыя людзі расьцэньваюць дзейнасьць прэзыдэнта Абрамчыка іначай і лічаць патрэбным лічыцца зь ягонай апініяй. У далейшым мы разгледзім дакладней тую дасягненьні, якія жаўдзячае беларуская эміграцыя якраз дзейнасьці й бязупыннаму руху, а не «непакіснаму стаяньню», Прэзыдэнта Абрамчыка і ўзначаленай ім Рады БНР.

Што-ж можна было-б яшчэ дакінуць, гаворачы аб БЦР? У ягоным лостэрку не знаходзім больш нічога годнага ўвагі. Зразумела, ня відаць там БВР на чале із Зарочны, паколькі гэты апошні пасля «нутранага перавароту» пастанаўіў «дзельце на собскую руку». Аб БВР таксама нельга шмат сказаць. Ведаем, што ёсьць Зарочны, ведаем яго аўтабіяграфію, ведаем, што ёсьць і «штаб» і што за ім стаіць «кампактная маса», якая большынёю 99,99% стаіць за сваім «правадыром» супраць Астроўскага і БЦР, ну, і гэта хіба ўсё.

Але няхай чытач дазволіць мне вярнуцца на сасіну да «Беларускага Слова». Мне прырка, што надужываю цярплівасьць чытачоў «Вацькаўшчыны», асабліва тых, якія за яе рэгулярна плацяць, але «Беларускае Слова» — гэта такая рэдкая нагода, што мімаволі прыходзіцца затрымацца над такімі унікамі беларускай эміграцыйнай прэсы.

Там мы знаходзім і рэзалюцыю сп. Каханюўскага, які якраз зьяўляецца сябрам Рады БНР. Зьмешчаная яна аднак не таму, што сп. Каханюўскі сябра Рады, але таму, што яна займае апазыцыйнае становішча да дзейнасьці сп. Абрамчыка, апрабаванай большынёю Рады. Відавочна БЦР-аўская група, як шчыра «дэмакратычная», прынамс за такую сябе аб'яўляе, і таму хіба ўступіла ў АВН, цешыцца із таго, што ўсё-ж Рада БНР не такая ўжо й таталітарная, калі ёсьць апазыцыя. Мы цешымся разам з ім.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BACKAUSČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Die Administration: (13 b) München 15, Pettenkoferstr. 23/I.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a
Цана паза Нямеччынай: ЗША — 15 цэнтаў, Канада — 15 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Вэльгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг, Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнавартасць 15 ам. цэнтаў. Падпіска на год — з разьліку 52 нумароў, на паўгода — 26 нумароў, на 3 месяцы 13 нумароў паводля вышэйшае цаны. Цана лётніцкай поштай у зааіянскія краіны — 30 ам. цэнтаў. — Падвойныя нумары каштуюць падвойна
Банкавае conto: Bankkontonummer 357-125 Bayerische Hypotheken- und Wechsel-Bank, München.

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

Новы Старшыня АКВБ

(ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ АМЭРЫКАНСКАГА КАМІТЭТУ ВЫЗВАЛЕНЬНЯ АД БАЛЬШАВІЗМУ)

НЬЮ-ЁРК, 29. 9. 54 г. — Сяньня з Амэрыканскага Камітэту Вываленьня ад Балышавізму было паведамлена, што на старшыню Камітэту выбраны былы памочнік дзяржаўнага сакратара ЗША рэсорту грамадзкіх справаў Гоўленд Сарджэнт. Адначасна было паведамлена аб дымісіі былага старшыні Амэрыкаскага Камітэту віцэ-адмірала Лесьлі К. Стыўэнса, аўтара нядаўна выдадзенай кнігі «Заданыя Расей». Адмірал Стыўэнс заявіў, што заснаваўшы радыё «Вываленьне», ён пакідае Камітэт, каб пасьвяціць свой час літаратурнай і іншай дзейнасьці, якая адказвае ягоным заінтэрсаваньням. Адмірал Стыўэнс астаецца сябром-заснавальнікам Камітэту і ягоным кансультантам.

Да выбару на становішча старшыні Амэрыканскага Камітэту, сп. Сарджэнт быў кансультантам Фордаўскага Фонду ў справах наглядлу за праграмамі чужаземнага вывучаньня й досьледаў. Ён іграў актыўную ролю ў вапрацоўваньні ўрадавых праграмаў ЗША ў справе разьвіцьця міжнароднай вымены інфармацыяў, у тым ліку й значнага пашырэння аператыўных магчымасьцяў «Голасу Амэрыкі» ў 1950—51 г. г. У той час ён быў заступнікам дзяржаўнага сакратара.

Містэр Сарджэнт прыступіў да выкананьня сваіх абавязкаў 1 кастрычніка сёлета. Ён заявіў, што будзе прадаўжаць тую палітыку, якой трываўся Камітэт пад кіраўніцтвам адм. Стыўэнса.

Містэр Сарджэнт сказаў: «Амэрыканскі Камітэт будзе выконваць практык, якія ёсьць прызначаныя да аслабленьня савецкіх уплываў і да ўзмацненьня духу супраціву народаў за зьлезнай заслонай у Савецкім Саюзе. Камітэт і надалей будзе базаваць сваю дзейнасьць на эфэктыўным супрацоўніцтве з антыкамуністычным эміграцый і Савецкага Саюзу, а так-жа прыдзяжывацца амэрыканскага прынцыпу самавызначэньня розных нацыянальнасьцяў Савецкага Саюзу. Нашае галоўнае й беспасярэдняе заданьне будзе й надалей палягаць на правядзеньні практычных праектаў антыбальшавіцкай дзейнасьці ў супрацоўніцтве з адказнымі элемэнтамі эміграцыі. Мы плянуем расшырыць працу двух існуючых, — якія становяцца штураз эфэктыўнейшымі — прадпрыемстваў Камітэту: радыястанцыі «Вываленьне» і Інстытуту для Вывучэньня Гісторыі й Культуры СССР і ўзмоцніць іхны кантакт з эміграцыяй».

У заяве адмірала Стыўэнса гаварылася: «Перадаючы кіраўніцтва Камітэтам містару Сарджэнту, пасля двух год працы на становішчы старшыні Камітэту, я з задаваленьнем канстатую, што радыё «Вываленьне» і Інстытут для Вывучэньня Гісторыі й Культуры СССР выраслі за гэты час у дзеючыя інструмэнты антыбальшавіцкага змаганьня. Пра гэта сьведчаць заявы апошніх перабежчыкаў із савецкага блёку, а таксама атакі на Камітэт і працаўнікоў радыястанцыі «Вываленьне» ў савецкай прэсе й радыё. Радыястанцыя «Вываленьне» працуе цяпер на 9 перадаччыках і перадае праграмы на 17-ці найбольш распаўсюджаных мовах Савецкага Саюзу. Кваліфікацыі пэрсаналу й якасьць перада-

чаў бесьперарыўна паляпшаюцца. Інстытут пастаўлены на багата нацыянальную аснову і цяпер прыгатаўляецца да сур'ёзнай працы навуковага характару. Я буду прадаўжаць актыўны ўдзел у гэтых пачынаньнях, як таксама ў зьдзейсьненьні іншых праектаў, якія падтрымлівае Камітэт».

Новы старшыня Камітэту, містэр Сарджэнт нарадзіўся ў Нью Бедфордзе, Массачусэце, 13 ліпеня 1911 г. і закончыў у 1932 г. Дэртмаўдзкі каледж. Ён прадаўжаў студыі ў Оксфордзкім унівэрсытэце як ступэндысты ім. Роўдэса і атрымаў у Оксфордзе цэлы рад навуковых ступеняў.

Некалькі год ён працаваў у сыстэме Фэдральнага банку крэдытаваньня жыллёвага будаўніцтва, прыймаў удзел у стварэньні нацыянальна-навуковага фонду Акадэміі Навук, служыў у розных урадавых установах ваеннага часу, а ў 1947 годзе пашоў на службу ў Дзяржаўны Дэпартамант ЗША. У лютым 1952 г. ён быў назначаны памочнікам Дзяржаўнага Сакратара ў грамадзкіх справах. Быў старшынёю дэлегацыі ЗША на трох канфэрэнцыях ЮНЭСКО, а ў 1951 г. быў старшынёю Парыскай канфэрэнцыі.

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ І СЯМЕЙНАЯ ўРАЧЫСТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДЫШЦА БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНІХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАУШЧЫНЫ».

Працуем, творым і маем дасягненьні

(Заканчэньне зь 1-ай балоны)

зэнтаваньне яго наводкі. Сяньня Парыскі Блёк прадстаўляе сабою салідную палітычную фірму, з апініяй ягоа лічацца так іншыя эміграцыйныя ўгрупаваньні, як і прадстаўнікі заходня-дэмакратычнага сьвету.

Нядаўняя рэарганізацыя Інстытуту для Вывучэньня Гісторыі й Культуры СССР зьяўляецца беспасярэдняй заслугай Парыскага Блёку. Гэтая рэарганізацыя зьяўляецца важным крокам наперад у ўактыўненьні супольнага змаганьня супраць камунізму. Шматлікія Расейцы, якія былі выключнымі гаспадарамі Інстытуту, здаецца, зразумелі таксама, што ўдзел у працах Інстытуту ўсіх нерасейскіх народаў Савецкага Саюзу даасць шмат лепшыя рэзультаты, чымся ўдзел адных толькі Расейцаў.

Такія дасягненьні, як беларускія радыяперадачы ў радыё «Вываленьне», зьяўляюцца вынікам беспасярэдніх хо-даньняў і бязупынных намаганьняў зноў-жа сп. Прэзыдэнта Абрамчыка й актыву Рады БНР. Беларуская эміграцыя мае сяньня магчымасьць гаварыць да сваіх суродзічаў на Батькаўшчыне і інфармаваць іх так аб беларускім жыцьці на чужыне, як і аб агульна-палітычных падзеях сьвету. Хіба ня знойдзецца сяньня ніводнага чэснага Беларуса, які-б з гэтага ня чешыўся. Мне прыходзілася часта гутарыць з прадстаўнікамі БЦР-аўскай групы, якія, даведаўшыся аб вы-

у вадным з папярэдніх нумароў «Батькаўшчыны» быў зьмешчаны спецыяльны артыкул, прысьвечаны польскай эміграцыйнай групе «людоўцаў» Станіслава Мікалайчыка, якія гуртуюцца вакол выдаванага ў Швэцыі месячніка «Наш Знак». Тады была зьвернутая нашая ўвага на артыкул сп. В. Собчыка «Між мэгаліяманіяй і рэчаіснасьцю» («Наш Знак», № 22, сакавік 1954), у якім польскі аўтар, крытыкуючы пляны будучай Польшчы «ад мора да мора», выстаўляючы польскімі санацыйнымі і эдэжкімі коламі на эміграцыі, выказаўся станоўча за патрэбай польскай рэалістычнай палітыкі ў дачыненні да Беларусаў і ўкраінцаў, вызнаючы за імі поўнае права на дзяржаўную незалежнасьць. Такое становішча групы польскай эміграцыі мы тады прывіталі і выказалі нашу надзею, што калі гэтакім шляхам пойдзе палітыка будучай незалежнай Польшчы, — а існуюць падставы думаць, што так — дык будзе знойдзена справядлівая разьвязка беларуска-польскага пытаньня ў духу запраўдных патрэбаў гэтых народаў.

Артыкул Балеслава Пшыбыльскага «Праблема Міжмор'я», зьмешчаны ў нумары 28 за верасень 1954 г. ў ўспомненым часопісе «Наш Знак», дае нам добрую нагоду яшчэ раз вырнуцца да пытаньня беларуска-польскіх узаемадачыненняў.

Але спачатку, дзеля паінфармаваньня, мусім коротка спыніцца над самой канцэпцыяй «Міжмор'я», высунутай сп.

шэй ўспомненых дасягненьнях казалі: «Так, вось гэта праца. Прызнаём Радз БНР, ці ня прызнаём, але шчыра з гэтага пачнемся».

Нельга не залічыць у рад дасягненьняў цягласьць і, параўнальна, высокі ўзровень такога воргану, якім зьяўляецца «Батькаўшчына», якая ёсьць амаль адзіным духоўным лучнікам беларускай эміграцыі. Выдавецтва «Батькаўшчыны» ўзбагаціла бібліятэкі беларускага эмігранта новымі кніжкамі і дало матарыял, на якім ён узгадоўвае сваё будучае пакаленьне ў духу любові да свайго краю й народу.

Нельга пералічыць усяго, ды ці й ёсьць патрэба? Хачу толькі запытаць усіх, тых, што «непахісна стаяць» ці «ўпорыста сядзяць», ці ўсе гэтыя дасягненьні маглі прыйсьці самі, ці дзеля гэтага патрэбны нясупынны рух, настойлівасьць, ажыярнасьць, праца і змаганьне?

Спадзяюся, што мы зможам адказаць пазытыўна на пастаўленае на пачатку артыкулу пытаньне. Нашыя вядучыя ворганы Рады БНР разумеюць веліч ста-дучага перад імі заданьня і ў меру сваіх сілаў і магчымасьцяў выконваюць узятыя на сябе нацыянальныя абавязкі. У гэтым ім дапамагаў і дапамагае каліжы Беларус, ня гледзячы на тое, на якой ступенцы грамадзкай драбіны ён знаходзіцца.

ДА БЕЛАРУСКА-ПОЛЬСКІХ УЗАЕМАДАЧЫНЕННЯЎ

Пшыбыльскім, якая шмат розьніцца ад канцэпцыі, прапагаванай раней польскімі коламі, збліжанымі да польскага эгзыльнага ўраду ў Лёндане.

Гэтая апошняя канцэпцыя прадбачыла фэдэрацыйна шаснаццаць народаў між Балтыйскім, Чорным і Адрыятычным морам, як народаў, што перад апошняй вайной мелі свае незалежныя дзяржавы, гэтак і тых, як Беларусы і ўкраінцы, што іх раней ня мелі. Міжморская канцэпцыя Пшыбыльскага значна вузейшая: яна мае на думцы «геаграфічны прастор у вадазборах Одры, Віслы, Нёману, Дняпра й Днестру, на якім побач сябе жывуць у зазубленьні чатыры народы: польскі, украінскі, беларускі і левіўскі».

Гэтая паўстрымаеся ад спрэчываньня нашага прынцыповага становішча ў справе міжморскай фэдэрацыйнай канцэпцыі, як і грунтоўнае аналізы праекту Пшыбыльскага, бо гэтым пытаньням прыйшлося-б прысьвяціць прынамся два спецыяльныя артыкулы. Адцёмім толькі, што канцэпцыя апошняя, у выпадку згоды на яе чатырох ўспомненых народаў — Палякаў, ўкраінцаў, Беларусаў і Левіўцаў, якія зьвязаныя між сабой і геаграфічна, і гаспадарска, і культурна і гістарычна, ці, як гаворыць Пшыбыльскі, «жывуць у зазубленьні», — магла-б аказацца больш мэ-тазгоднай і рэальнай.

Але вернемся да тэмы нашага артыкулу і прагледзім, як польскі аўтар Б. Пшыбыльскі разглядае праблему беларуска-польскіх узаемадачыненняў, як у рамках сваёй міжморскай канцэпцыі, гэтак і вонкаж яе.

Аўтар, ня ў прыклад іншым Палякам, выхадзіць з правільнай агэны нацыянальнага пытаньня на Беларусі і ўкраіне. Ён сьцьвярджае, што польскі культурны ўплыў на гэтых землях абмежаваўся толькі да шляхоцкіх двароў, якія ў высокім працэньце спалінізаваліся, затое народ у сваёй масе астаўся гэтым уплывам «незачэплены». «У канцы XIX стагодзьдзя і ў першай палавіне XX — піша ён — два народы праходзяць працэс поўнага нацыянальнага ўсьведамленьня і выражаюць стыхійны гон да незалежнага быту ў форме новачаснай дзяржавы — ёсьць гэта ўкраінцы і Беларусы». Далей аўтар наракае, што бальшыня польскіх палітыкаў ёсьць далёкай ад пазытыўнага настаўленьня да нацыянальных асыпірацыяў ўсходніх суседзяў і выказвае свой пагляд на гэтую справу: «Цяпер, у сілу гістарычных зьменаў, заданьне Польшчы на ўсходзе зводзіцца не да заўладаньня страчанымі «Крэсамі», але да дапамогі народам украінскаму і беларускаму ў здабыцці поўнай незалежнасьці і да здабыцця іх да цеснага культурна-гаспадарскага супрацоўніцтва. Гэта ёсьць канечнай перадаумовай да спараліжаваньня імпрэрыялістычных імкненьняў Масквы і будучай фэдэрацыі сярэдня-ўсходняй Эўропы».

Напасьледак Пшыбыльскі прэцэпуе дзевяць прынцыпаў, якія прамаўляюць за мірным урэгуляваньнем польска-украінска-беларускага канфлікту. Прыводзім іх поўнасьцю:

«1. Гон ўкраінцаў і Беларусаў да незалежнага быту, абсалютная нэгатыўная якой-небудзь сувязі з Польшчай, якая паменшвала-б іх суверэннасьць

2. Праблема ўкраінская й беларуская сталася ўжо часткава праблемай пасылаваеннага сьвету, а довадам гэтага ёсьць паказаньні сп. М. Абрамчыка, старшыні Беларускай Нацыянальнай Рады,дня 28 чэрвеня сёлета перад Камісіяй Кангрэсу ЗША — Кэрэтэна...

3. Ня можна дапусьціць да перасяленьня польскага насельніцтва з над Одры й Нісы назад на «Крэсь» і тым самым да выхаду ізь Зьвернутых Земляў.

4. Будучыня Польшчы ляжыць у ейных цяперашніх межах у форме зьлітнай нацыянальнай дзяржавы.

5. Прастор ад Одры па Збруч і Дэвіну для 25 мільёнаў Палякаў стварае небясьпеку «расьціруваньня» і біялагічнага скорчаньня...

6. Пагоня за Польшчай ад мора да мора ськіроўвае высілкі на хвалышывыя шляхі і прапарцыянальна ўзрастае небясьпека ўпакаваньня ў рамы якогась Варшаўскага Княства.

7. Польшча, абапёртая аб Одру й Нісу, пры прыязным ўсходнім залеччы, мае найлепшыя перадамовы параліжаваньня нямецкага «Дранг нах Остэн», спрыяе дабрабыту грамадзян у прамыслова-аграарнай дзяржаве і мае шансы культурнага й гаспадарскага ўзьдзейваньня на ўсход. У такой сытуацыі Польшча становіцца канструктыўным дзейнікам у пабудове фэдэрацыі сярэдня-ўсходняй Эўропы.

8. У інтарэсе самога польскага народу ёсьць пажаданым, каб ад расейскага колёса адгарадзілі яго сільныя й здаровыя незалежныя дзяржавы.

9. За ўрэгуляваньнем гэтых справаў прамаўляе звычайнай чэснасьць і руплівасьць аб будучых пакаленьнях».

Ня месца ў вадным артыкуле разьбіраць усіх гэтых мамэнтаў. Пры глыбейшай іх аналізе, поўне-ж, знайшлося-б яшчэ болей аргументаў, якія прамаўлялі-б за ўрэгуляваньнем польска-беларускіх узаемадачыненняў у духу ўзаемагна паразуменьня для добра абодвых народаў і трывалага парадку на ўсходзе Эўропы. Але й вышэй прыведзеныя даюць ужо шырокую базу для дыскусіі над праблемаю будучага сужыцця між Беларусамі й Палякамі. Таму гэты крок з польскага боку шчыра вітаем.

На фоне такой пазыцыі, занятай ужо ня першы раз часопісам «Наш Знак», прыкрым дысанансам зьяўляецца палітыка бальшыні польскае эміграцыі, зтуртаванай вакол польскага эгзыльнага ўраду ў Лёндане і г. зв. «Зьвязу Паўночна-ўсходніх Земляў». Гэтыя групы, сьлепа трымаючыся традыцыйнай канцэпцыі «ад мора да мора» ды нэгуючы правы Беларусаў і ўкраінцаў да іхнага незалежнага дзяржаўнага быту, з аднаго боку параліжуюць магчымасьць польска-беларускага паразуменьня й сужыцця, а з другога — неразважна шкодзяць і інтарэсам самой Польшчы.

Не падлягае сумьлеву, што Нямеччына, якая сяньня здабывае што раз большы

(Заканчэньне на 3-й балоне)

Якуб Колас

Сымон Музыка

ПАЭМА
(Праца)

І дзед раптам замаўкае
Ды на хлопчыка глядзіць,
Палец к чолу прыціскае.
— Ну як будзеш тут судзіць?
А вам, дзедка, не здавалася,
Вы ня думалі аб тым,
Што і ў лесе адбівалася,
Як адбілася ўва ўсім,
Жыцьцё, дзедку, адчуваньне?
Я так думаю, дзядок,
Што на сьвеце ўсё дазваньня,
Нават камень і лясок,
Мае думкі і настроі,
Толькі-ж нам іх не загадаць:
Трэба чыстым быць душою,
Каб іх тайнасьці пазнаць. —
Дзед у хлопца ўтарапіўся.
— А цікавы ты хлапец:
Разважаеш, як мудрэц,
Бы старэчым ты радзіўся. —
Азірнуўся дзед таёмна.
— Стаў я штось тут прымячаць,
Эгэ-ж, хлопча: ночкай цёмнай
Штось дзіўное тут чуваць.
Штось тут творыцца у ночы, —
Сам пачуеш ты, эгэ-ж,
Ці то жарты патарочы,
Ці то знак які прарочы,
Ці там што — не разьбярэш.
Не натрапіш таго сьледу,

Не налучыш ты на троп. —
Пазіраў Сымон на дзеда.
На маршчыністы той лоб
І так слухае ўнікліва —
Захапляе хлопца дзіва.

Сымон

А якая-ж тут праява?

Дзед Даніла

Эгэ-ж, хлопча: дзіўна справа?
Хтось цярэбіць тут дарогу...
Будзе зьмена, будзе зьмена!
Ідзе новае калена,
Яно тут, каля парогу,
Бо на сьвеце ўсё ня вечна,
І зямля свой твар мяняе,
Хваля хвалю паганяе,
Пераходзіць бераг рэчны, —
Усё ў стане пераходу,
А тым болей, хлопча, людзі:
Яны самі сабе судзьдзі,
Хто згадае іх прыгоду?

Сымон

А скажы мне, дзеду любы,
Чаму так на сьвеце стала,

11)

Што адным даерца мала,
А другому — аж за губы?
Хоць-бы тут: раскошства, пыха,
А багацця, ох, багацця!
А другі ў ярме закляцця
Шлёе цягне, сваё ліха?
Хто багачце разьмярковаў,
Той дзяліў несправядліва,
Не для ўсіх зямля ўрадліва...
Чыя-ж гэта воля-змова?

Дзед Даніла

Эгэ-ж, хлопча, у тым справа,
Што ня роўны людзі ў сьвеце:
Слабы, цёмны жыве ў сьмеццы,
А дужойшы правіць права,
Езьдзіць, лейцы ўзяўшы ў рукі...
Эгэ-ж: сіла ў гэтай штучцы.
Але, хлопча, лейцы рвуцца,
А бязь іх няма панукі.

Сымон

А чаму-ж бы іх адразу
Не парваць, дзядок, і квіта?

Дзед Даніла

Іх часіна не пазбыта,
Не настаў той час заказу.

Сымон

А хіба-ж ён сам настане?
І наогул сам ці прыдзе?
І ці будзе канец крыўдзе,
Калі ждаць другога стану?

Дзед Даніла

На ўсё ёсьць свая часіна,
І ўсё прыдзе ў сваім часе,
І заслона ўжо ўзнялася,
Дзе хавалася прычына.
Ёсьць у сьвеце розум нейчы,
Ён і піша ўсім законы,
Накладае забароны,
Час вартуе кожнай рэчы,
Ён зьнімае і кароны.
Што йдзе проціў яго волі
Ці ня ў часе выступае,
Тое нішчыць цьма сьляпая,
Тое жыць ня мае долі.

Сымон

А як стане няўтрываньне,
І тады чакаць пакорна,
Покі стане жыць прасторна?
А змаганьне? Дзе-ж змаганьне?
Ой, не, дзедку: проціў сілы
Можна ставіць толькі сілу,
Калі хочаш ты ўстаць з пылу,
Калі цягнуць зь цябе жылы.

Дзед Даніла

Хо-хо, хлопча: ты гарачы.
Ну, а ў замак як папаў?
Свайёй воляй прытрапаў?
Эгэ-ж, не, мусіць, іначай!
Дзе-ж было тваё змаганьне?
Толькі ў думках, так ці не?
Адлажыў, здаецца, мне,
Ты свой момант паквітання...
Не, мой хлопча, нічагутка

Новая хваля антырэлігійнай прапаганды Калі экспэрты не заблытаюць

Ужо некалькі месяцаў заўважаецца ўзрост антырэлігійнай прапаганды ў Савецкім Саюзе. Гэная новая хваля змаганьня з рэлігіяй зьяўляецца фактычна другой у савецкай гісторыі, калі разглядаць яе з гледзішча яе інтэнсыўнасьці. Апошняя, якая мела месца ў трыццатых гадох, і здавалася, павінна была канчальна выкараніць «буржуазныя» рэлігійныя пачуцьці, як відаць, не дала пажаданых вынікаў і не задаволіла камуністычных верхаводаў. Новы этап узможнанай антырэлігійнай прапаганды дае нам шмат да думаньня. Для нас ніколі ня было тайніцай, што рэлігія, якая, у васаблівасьці сьрод беларускага народу, тварыла інтэгральную частку народнае душы, асталася і надалей аснаўным элемэнтам духовага жыцьця, даючы вечную крыніцу сілы, неабходнай для безупыннага адпору супраць бязбожнага камунізму. Ня было гэта тайніцай і для кіруючай верхавіны так дзяржаўнага, як і партыйнага апарату Савецкага Саюзу. Аднак, бадай, у першыню яны былі змушаны прызнацца да бесплоднасьці дасюлешніх намаганьняў у галіне выкараненьня рэлігійных пачуцьцяў сьрод насельніцтва Савецкага Саюзу.

Ворган камуністычнай партыі «Правда» у артыкуле «Разгарнуць яшчэ шырэй назуковую атэістычную прапаганду», замешчаным у № 205, пацвярджае нашыя прыпущэньні. Пасьля доўгіх вывадаў аб перамогах камунізму ў змаганьні з буржуазнай ідэялёгіяй, «Правда» мусліла аднак далей прызнацца, што **«гэта ня знача, што рэшткі капіталістычнай ідэялёгіі не асталіся яшчэ сьрод некаторых слаёў нашага насельніцтва»**. Далей чытаем даслоўна **«Гэтыя рэлігійныя забавоны яшчэ сьняня затраўляюць пэўную частку нашага насельніцтва і ў значнай меры перашкаджаюць гэтым людзям актыўна ўдзельнічаць у камуністычным будаўніцтве»**.

Гэта ўжо нішто іншае, як афіцыйнае прызнаньне бесплоднасьці дасюлешняга змаганьня з гэнымі «прадрассудкамі». Успомнены артыкул з «Правды» ставіць закід некаторым партыйным арганізацыям, як прафсаюзам, камсамолу і плянэрам — няправільную інтэрпрэтацыю савецкай канстытуцыі, якая ўсё-ж гарантуе «свабоду рэлігійнага культу і антырэлігійнай прапаганды». Пайменна, яна закідае ім «талеранцыю і нэўтральнасьць» у вадносінах да рэлігійнай прапаганды. Далей «Правда» закідае, што камуністычная прэса прысьвечнае мала ўвагі пытаньням антырэлігійнай прапаганды, што ўзровень антырэлігійнай літаратуры вельмі нізкі, што антырэлігійныя даклады зьяўляюцца «ідэялягічна прымітыўнымі і ня пераконваючымі» і што ўрэшце іхняя колькасьць усёгды зьмяншаецца. Зь ня меншай крытыкай выступае «Правда» і ў вадносінах да школьніцтва, якое, паводле яе, зьявляе недастаткова ўвагі на антырэлігійнае ўзадаваньне моладзі. Вязуюма, усё гэта зьяўляецца прызнаньнем бясьсьільнасьці камуністычнай ідэялёгіі ў парэўнаньні з хрысьціянскай! Надарэмна шукаюць руплівыя правадары камуністычнай партыі прычынаў заняпаду антырэлігійнай прапаганды і росту рэлігійных пачуцьцяў сьрод працоўных і інтэлектуальных масаў. Як-бы яны не падымалі ўзровень матэрыялістычнай ідэялёгіі, яна ніколі

не асягне тэй пераконваючай сілы, якая мае ў сабе навука Хрыста. Як-бы яны не намагаліся пераўтвараць чалавека у бяздушную жывёліну, іх высілкі астануцца бесплоднымі. Чалавек, створаны Богам на Ягонае падабенства, ён ніколі не задаволіцца прымітыўным матэрыялізмам і сьведама, ці падсьведама будзе ўсцяж імкнуцца да тае дасканаласьці, на вобраз якое ён створаны. Яны могуць змусіць маўчаць, загнаць, як скаціну на іх, як самі прызнаюць, прымітыўныя даклады, але яны ня ў сіле зьмяніць ход вольных думак і заважаць людзкую душу ў чыста матэрыяльную камуністычную ідэялёгію. Хіба-ж няма больш наяўнага доказу існаваньня іскры Божай у чалавека, як той факт, што новае пакаленьне, узгадаванае выключна на камуністычнай ідэялёгіі, шукае духовага адпужаньня і задаваленьня духовых патрэбаў у звароне да рэлігіі. Прыклады Сёміна, аб якім піша «Літаратурная газета» з 4-га лютага г. г., гэта не паадзіночныя выпадкі, але натуральнае зьявішча жыцьця ў савецкіх абставінах. **Яго змагі змусіць прыняць вокавы выгляд «актывістага», але не патрапілі і не патрапяць зачыніць ані Сёміну, ані мільёнам яму падобных шляху да вечнай праўды, якую зьяўляецца навука Хрыста.**

Вось як канчае «Правда» вышэй цытаваны артыкул: «У нашай сацыялістычнай грамадзкасьці ёсьць усе магчымасьці, каб поўнасьцю перамагчы рэшткі капіталістычнай ідэялёгіі, уключна із рэлігійнымі прадрассудкамі. Неабходна разгарнуць магчыма найшырэй навуковую атэістычную прапаганду і палепшыць яе ідэялягічны змест». Можна паверыць вам, што «сацыялістычная грамадзкасьць» мае шмат «розных магчымасьцяў». Мы ўключаем суды й тыя нам ужо дастаткова ведамыя: куля ў патыліцу, галодная сьмерць у тайзе Сібіру, непапулярная «сацыялістычная прада зь яе 150 і 200% перавыкананьня нормаў, перасяленьні, падвалы НКВД, канцэнтрацыйныя лагэры і т. п., але запэўняем камуністычных дыктатараў, што ніводна зь іх ня была, ня ёсьць і ня будзе ў сілах спыніць ўзросту пачуцьцяў сьрод народаў Савецкага Саюзу.

С. Грынеў

Такі крок вітаем

(Працяг з 2-ой балоны)

голас у заходнім сьвеце, а на выпадак вайны з Саветамі ейнае значэньне і роля стануцца яшчэ большымі, не захаца дабравольна зрачыся на карысьць Польшчы страчаных ёю ўсходніх земляў. Для Польшчы-ж землі гэтыя, ужо заселеныя Палякамі, маюць бясспрэчна большае і гаспадарскае і палітычнае значэньне, чымся землі Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны, вольныя ўжо ад польскага элемэнта. Наймацнейшым аргумэнтам Палякаў для ўтрыманьня лініі Одра-Ніса зьяўляецца ейная згода з дакананым фактам і стануючая адмова ад граніцаў 1939 году. І, наадварот, такім-жа наймацнейшым аргумэнтам Немцаў за зварот сваіх усходніх земляў будзе дамаганьне павароту да Польшчы

Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны ў форме рэкамэнсаты. Таму палітыка гэтай бальшыні эміграцыйных Палякаў за зваротам заходня-баларускіх і заходня-ўкраінскіх земляў зьяўляецца толькі вадой на млын нямецкіх рэвізіяністычных плянаў. Дзякуючы такой палітыцы, можна страціць і новапрылучаныя да Польшчы тэрыторыі і не атрымаць адлучаных ад яе беларускіх і ўкраінскіх земляў на ўсходзе.

У сьвятле гэтага разумныя словы перасьцярогі Пшыбыльскага, што гон Палякаў да адбудоўвы Польшчы «ад мора да мора» можа ўпакаваць яе ў рамы якогася Варшаўскага Княства», набіраюць асаблівай вымовы.

Алесь Крыга

(ФЭЛЬЕТОН)
(3 радыёвай хвалі «Вызваленьня»)

У хвіліну, калі мы пішам гэты агляд, даходзяць чуткі, што ў Лёндане зь вялікім болям і высілкамі зьлеплена нейкае пагадненьне. Гэта значыць коштам вялікіх уступак на карысьць Францыі (на якія яна бадай не заслугоўвае) удзельнікі канфэрэнцыі могуць напісаць у камунікаце, што «дагаварыліся ў прынычповых пытаньнях». Цяпер работу будзе прадаўжаць камісія экспэртаў, якія маюць распрацаваць дэталі.

Навучаны горкім дасьвечтаньнем, я-б ніколі не даручаў паважных спраў экспэртам. Экспэрты гэта людзі гэтака званай «набійтай рукі» і рутыны. Экспэрты павінны выкладаць у гімназіях, але лепш іх не дапускаць да работы, дзе трэба ўлажыць душу. А ў гэту справу трэба ўлажыць душу. Але будзем спадзявацца, што гэтыя экспэрты ўложачь у справу ня толькі рутыну, але і выскрабуць душу. Усё-ж паўстае пытаньне: чаму так позна?.. Праўда лепш позна, чымся ніколі і пры ўсім нашым пэсымізьме, можам сказаць, што яшчэ не запозна, калі-б ад гэтага мамэнту распачалася эфэктоўная кансалідацыя вольнага сьвету. Аднак ня можна, з сумаем, ня сьцьвердзіць, што гэта павінна было стацца прынамсі некалькі гадоў прывей.

Калі ў 2054-м годзе будзе яшчэ існаваць жыцьцё й культура на нашай плянэце (а спадзяемся за сто гадоў чалавечтва дачухаецца да розуму й лёгікі), а якісь гісторык неасьцярожна возьмецца за гісторыю дыплёматыі пасьля другой сусьветнай вайны, — думаю, што ён, капаючыся ў архівальным патопе, прынамся за пару месяцаў сталецца сівы як яблынка, але ані на міліграм разумнейшы. Не бяручы пад увагу ваеннай дыплёматычнай мітусні, пачнём з Потсдаму гэта значыць ад лета 1945-га году. Ад Потсдаму аж да цяперашняга Лёндану — гэта 9-ць гадоў і чагьрых месяцаў амаль бязупынных канфэрэнцыяў, радаў, нарадаў, зьездаў, пераездаў, зьлётаў, пералётаў. Прэм'еры, міністры, заступнікі міністраў, дарадчыкі, экспэрты — у бязупынных падарожжах. Сьняння лядуць на Бэрмуды, зьаўтра — у Жэноўу, пазаўтраму ў Манілію, адтуль — на Тай-

вань, з Тайвані — у Бонн, з Бонн у Парыж, Рым, Лёндан. . . Шэры чалавек, які мае яшчэ крыху глузду ня можа ня спытацца: «Чаго яны шукаюць?»... Гэты шэры чалавек ня мае ні часу, ні магчымасьці ўглыбіцца ў цэлую прэцызыўную машыну цыперашняй дыпляматыі і таму ў яго атрымоўваецца ўражаньне, што ўсё гэтыя дыпляматыя бегалі як маладыя каткі, за сваімі хвастамі. І калі-б такога разьлятанана палітыка хваціць зьнянацку за кляпы і спытаць, чаго ён лётае, ён бы ў першую хвіліну разгубіўся й ня змог-бы даць рачовага высьсьненьня. І толькі крышчу апамятаўшыся, адказаў бы зашмалцаваным, стапаным камуналам: «шукваю міру...» Гэта значыць — шукаю, чаго ня згубіў, але пры гэтым жнець — што пасеяў.

Праўда, нам сьняння лёгка вытыкаць памылкі мінулага і паказваць хібы зробленьня 37 гадоў таму назад. Але мастацтва дыпляматыі палягае на прадугледжаньні і выбяганьні на пакаленьні ўпэрад, а прынамсі — на рабленьні адпаведных выснаваў з гісторыі.

Цэлая гэта трагікамічная лятаніна цыперашніх палітыкаў ёсьць вынікам даўгагадовага партацтва. Калі ў 17-м годзе бальшавікі ішлі да ўлады з лёзунгам усясьветнай рэвалюцыі, трэба было спадзявацца, што гэта небясьпечная галавешка ўсясьветнага пажара. І трэба было гэту галавешку гасіць, бо няведама якія вятры яе раздуваюць. Але мала хто на Захадзе над гэтым глыбей задумаўся. Праўда была гэтак званал «Інтэрвэнцыя», якая спрычыніла больш шкоды, чымся, каб яе ня было. Бо калі Троцкі на гвалт зьбіраў восі і калёсы, шрубкі і гайкі, каб змантаваць свой гістарычны цягнік, у якім ён кідаўся з аднаго канца Расеі ў другі і пад Казаньй разьбіваў Дэзнікіна, а пад Пётраградом Юдзэніча, пасьля ляцеў пад Варшаву — альянцкае войска, гэтак званая «Інтэрвэнцыя» высадзіўшыся ў Мурманску ела эксысі ды лавіла бэльых мядзьведзяў. Або ў Баку ангельцы грэліся на сонцы і вудзілі рыбу. Бальшавікі зьнішчылі дзясяткі мільёнаў людзей, а Захад не зрабіў з гэтага адпаведнага гвалту, але калі інтэрвэнты расстралялі ў Баку 26 камустых з Шаўмянам — бальшавіцкага прапаганда раздула з гэтага трагедыю, якой яшчэ сьняння пужае сваю моладзь. Уканцы «Інтэрвэнты», не зрабіўшы ніякай інтэрвэнцыі, спакаваўшы свае прычындалы разьехаліся. І гэтым, што дваццаць гадоў рабілася ў Савецкім Саюзе мала цікавіліся. Бальшавікі панявольвалі й ліквідавалі народы, расстрэльвалі мільёны людзей, другія мільёны марылі голадам, калектывізавалі, камунізавалі, праводзілі пнягодкі, вытваралі новы тып чалавека і новыя правы жыцьця. Ані на крок не адступалі ад сваіх галоўных плянаў — усясьветнай рэвалюцыі, гэта значыць стварэньня на ўсёй зямлі аднаго вялікага саўгасу. Ані на хвіліну ня скрывалі, што ўсё — паводле іх «гнілыя» ідэалёгіі, правы, звычай, мараль і культура заходняга сьвету, яны выкінуць на сьметнік. А заходні сьвет зь мінай добра выхаванага джэнтэльмана адвараचाўся плячмі, бо належыць да благаго тону заглядаць,

што варыцца ў гаршкі суседа, хаця смурод з гэтага гаршка пачаў разыходзіцца на ўсю ваколіцу. Нават праступны згавор двух разбойнікаў — Гітлера й Сталіна й вынік гэтага — усясьветныя катаклізм, ня вывелі Захад з сыбарыцка-наншальніцкіх адносінаў да камунізму. Толькі, калі цяжкі савецкі бот стаў на грудзях Эўропы, заходні сьвет убачыў, што ў міжчасе — чаго ён і не заўважыў — вырас нейкі грозны калёс. Захад, хаця і спалохаўся ўбачыўшы гэту тушу, але яшчэ з наўным апартунізмам спадзяваўся, што можа як-колечы дасца з гэтай даўбешкай суужыцца каэгзыставаць. Са страўсавай дыскрэцыяй вольны сьвет дазволіў камуністычнаму дракону праглынуць яшчэ некалькі вольных народаў з наўнай і набожнай надзеяй, што ён імі ўладзіцца. І толькі ўбачыўшы, што чым больш гэты дракон есьць, тым лепш пераварвае і большы мае апэтэт — дыплёматы вольнага сьвету замітусіліся ды забегалі. Але, як бачым, вынікі гэтай некалькі — гадовай мітусні, вельмі мізэрныя. Ды й сапраўды нялёгка адрабіць столькі памылак столькіх гадоў.

Далёка яшчэ ня ўсё добра, аднак ёсьць пацямнаючыя сымптомы: вольны сьвет штотраз больш разумее набясьпеку з боку агрэсыўнага камунізму і штотраз менш верыць у магчымасьць мірнай каэгзыстэнцыі на даўжэйшую мэту. Таму трэба спадзявацца, што лёнданскае пагадненьне — хаця далёкае ад ідэалу — можа спрычыніцца да кансалідацыі сілаў вольнага сьвету.

Рэч разумелая, калі экспэрты не заблытаюць справы ў гардыйскай вузёл. А тады трэба будзе Алэксандра Македонскага. Ды бяда ў тым, што Македонскія ня родзіцца на запатрабаваньне.

пс

Новыя беларускія грамафонныя пліткі

Галоўнае Кіраўніцтва Згуртаваньня Беларускае Моладзі ў Амэрыцы выдасе грамафонныя пліткі, якія будуць насыпаваныя хорам аддзелу ЗБМ у Кліўленд пад кіраўніцтвам кампазытара М. Куліковіча. Будучь найграўныя наступныя беларускія песьні: 1-ая плітка: «О, Беларусь, мая шпышына» (дзэт) і «Восё і ўпаў ужо змрок» (вальс); 2-ая плітка: «Ой, борам, борам» (народная вясельная) і «Шастак» (народная скачонная); 3-я плітка: «Люблю наш край», «Гэй вы, брацьці» (застольная) і «Нашы піскі акаліцы» (прыпеўкі зь «Пінскае шляхты»).

Пасьля распрадажы гэтых плітак плянуецца выпуск наступных. Цана аднае пліткі і амэрыканскі далар. Заказваць пліткі можна або ў Галоўным Кіраўніцтве Саюзу Беларускае Моладзі ў Амэрыцы паводля адрасу: 1421 Castle Ave. Cleveland, 13, Ohio, U.S.A. або ў аддзелах СБМ: у Нью Ёрку: Mr. V. Polonievich, 174 Clinton Ave, New York 2, N. Y. U.S.A.

Ты ня зробіш без пары,
А надарыцца мінутка,
Тады ўсё тваё — бяры...
А ты, хлопчыку, музыка?
Гэта скрыпіца твая?
А ну, хлопча, папілікай.
Маладым быў, граў і я. —

У тым парку радавітых
Тых князёў-багатыроў
Хвалі гукаў самавітых,
Смуткам, скаргай апавітых
Цёмных пушчаў і палёў,
Паліліся, задрыжалі,
Як-бы сьрэбра рассыпалі
У галінках тапалёў.

І, здавалася, жывое
Нешта йшло ад гэтых струн,
Бы дух згоды і спакою,
Чараўнік які, вянчун
Натыхае ім, дрыготным,
Каб высока душу ўзняць,
Каб высёлым і маркотным
Чары гукаў паказаць.
Слухаў дзед, акамянелы,
Апусьціўшы вочы ўніз,
А пад вусам пабялелым
Губы ціханька траслісь.
Часы «жыткі» маладое,
Родны кут, далёкі край,
Гоман пушчаў, голас хвояў, —
Дзе ўсё гэта? ня пытай!
Не вярнуцца ім ніколі!
І цяпер, бы скрозь туман,
Устае прад ім і поле,
І балоты, і курган.

Дзед Даніла

Здольны-ж ты, мой дабрадзею!

Ты навіў туман чароўны;
Гэты гоман струн бясслоўны
Так расчуліць сэрца ўмее!..
А дзе-ж ты спыніўся ў замку!
І спытаць было ня ўцямку.

Сымон

Там, пры кухні.

Дзед Даніла

А ты-б можа
Перашоў ка мне, нябожа!
Там душы агонь загухне...
Ня люблю я псярні панскай,
Палупанкаў, ахмістрынь —
Дух падлізніцкі, паганскі,
Прападзі ён там і зьгінь!
А мой дом — унь, бач, альтанка?
Будзем там мы жыць удвух,
Хай сабе ня мураванка,
Ды ў ёй наш сялянскі дух.

Сымон

Шчыра дзякую, дзядок!
Вельмі рад, пайдзі ахвотна,
Бо мне, дзедку, там маркотна —
Там ступіць баішся крок.

Дзед Даніла

Ото-ж бачыш. А са мною
Будзе лепш табе, эгэ-ж!
Зь дзедам ты не прападзеш,
Як за добраах сьцяною.

Дзедава альтанка

Зроблена з аполкаў,
Чыста ў ёй і сьветла;
Печ, як маці, ветла.
Горне, як каханка,
Дзедава сьвяцёлка.
Хораша і проста —
Дзед Даніла з густам.
І палок выгодны,
Блізкі сэрцу, родны.
Сплечена зь бяросты
Кайстра густа-густа.
У сьдыне лапчасты
Рог, мабыць, ласіны.
Стрэльба-паядынка,
І труба-старынка
Спрытна, выгінаста,
Зроблена зь лясіны.
Ёсьць тут і ашэтак
І лучнік пры печы, —
Словам свая хата
Селяніна-брат.
Многа блізкіх вестак
Кут дае старэчы.

І застаўся тут хлапчынка.
Зынікла тая марката:
Зь дзедам кожная часінка
Так ці іначай занята!
То гамоняць між сабою
То майструюць што-нібудзь
Або важнаа ступою
У вабход у парк ідуць.
Падзівіцца-ж тут было чым,
Разважаць было аб чым,
А Даніла быў ахвочы
Волю словам даць сваім,
І даць нават тлумачэньне
З свайго погляду-знацыця
Неразгаданым сплячэньням,

Сход прыходу БАПЦарквы у Нью Ерку Таварыш Астарашков скаліць зубы...

У нядзелю 26 верасня сёлета адбыўся пасля Божай Службы Агульнае Сход сяброў прыходу Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы ў Нью Ерку. Сход, які паблагаславіў прысутны на ім Яго Праасьвяшчэнства архіепіскап Васіль, распачаўся малітвай Ойча Наш. На Сходзе так сама быў прысутны настаяцель прыходу пратаярэй Данілюк. Сход адчыніў старшыня Царкоўнага Камітэту праф. Дарашэвіч. На старшыню сходу быў выбраны сп. Б. Данілюк, а на сакратара сп. Валюшка.

Кароткую справаздачу зрабіў уступваючы старшыня праф. Дарашэвіч, а фінансавую др. А. Ораса. Із справаздачы вынікала, што гэты камітэт працаваў ад студзеня 1951 году, а называў сябе часовым. Бо як на «часовы», дык вельмі-ж была яго доўгая каленцыя, амаль 4 гады. Праўда, рабілі спробы склікаць сходы, але яны не адбываліся, бо толькі аб гэтым паведамлялі з амбоны. Таму прыходзілі толькі тыя, якія былі ў царкве ці прыпадкам аб гэтым даведаліся. Гэтым разам, праўда, былі разасланыя пісьмовыя паведамленьні, хаця вельмі прымітыўнага характару, дык зьявілася даволі вялікая колькасць прыхаджан. Аказваецца, што Камітэт за час свае «часовае» дзейнасці ня змог зрабіць іменных сьпіскаў прыхаджан, а на запітаньне, колькі, прыкладам, душ лічыць прыход, ніхто ня мог пайнфармаваць прысутных.

Фінансавая справаздача была тэхнічна падгатавана добра, зь якой было відаць, што былі значныя грашовыя абароты. Аднак справа магла-б выглядаць шмат лепей, каб былі сьпіскі прыхаджанаў і рэгулярна зьбіраўся царкоўны падатак, які ўстаноўлены ў вышыні аднаго далара ад сямі ў месці.

Пасьля доўгай і ажыўленай дыскусіі была зложаная падзяка ўступваючаму ўраду і пры гэтай нагодзе адзначаная актыўная ягоная дзейнасьць у 1951 годзе, калі якраз арганізаваліся гэты прыход. Далей сход вярнуў падзяку Яго Праасьвяшчэнству Архіепіскапу Васілю й пратаярэю Данілюку за іхнюю ахвярную працу на карысьць і славу БАПЦарквы.

АСАБІСТАЕ

Ліцэнцыят Лювэнскага Унівэрсытэту спадар Тодар Цімафейчык уступіў у сужэньства із спадарыняй Даротай Сміт. Шлюб адбыўся ў нядзелю 17 кастрычніка ў каліфія беларускіх студэнтаў у Лювэне.

Рэдакцыя «Бацькаўшчыны» паздраўляе Маладую Пару і жадае Ёй найбольш шчасьця й памыснасьці ў Ёйным сямейным жыцьці, а таксама плоднай і пасьпяховай працы на беларускай нацыянальнай ніве.

Клопат быў з выбарам новага кіраўніцтва Камітэту, бо, як заўсёды ў Нью-Ерку, вельмі цяжка знайсці чалавека на адказную працу, ніхто ня хоча браць на сябе грамадзкіх абавязкаў. Пасьля доўгіх намоваў і пераконваньняў выбралі на старшыню Камітэту інж. М. Гарошку, а на сяброў Б. Данілюка, Л. Леўковіча, Б. Казьляноўскага і М. Тарашкевіча. У Кантрольную Камісію ўвайшлі В. Руска, П. Мельяновіч і Я. Ніхаёнак.

Напасьледак парухаліся справы рознага характару. Асабліва ўвага была звернутая на ненаведзаныя царквы моладзёдзю. Гэта вельмі прыкраса справа ў Нью-Ерку, дзе ёсьць шмат беларускай моладзі, а ў царкоўным хоры няма ніводнай дзяўчыны, а некаторыя з тутэйшых Беларусаў, што ўважаюць сябе вялікімі нацыяналістамі, пасылаюць сваіх дзяцей навет у расейскую царкву. Калі гэтак будзе далей, дык па нейкім часе на Службе Божай будзе толькі адзін архіепіскап з пару вернымі яму прыхаджанамі.

Сход закончыўся малітваю і ўсе разьвішліся з новай надзеяй на лепшую будучыню прыходу БАПЦарквы ў Нью-Ерку.

К. Мацкевіч

Прыгожыя словы удзячнасьці

У вадным з папярэдніх нумароў «Бацькаўшчыны» мы пісалі, што гішпанскія дзеці ладзяць арганізаваныя малітвы за краіны й народы, паняволеныя балышавізмам. Там пісалася, што гішпанскія дзеці дыяцэзіі Фэрроль у правінцыі Галіцыя прадметам сваіх малітваў выбралі якраз Беларусь і беларускі народ. У сувязі з гэтым Аб'яднаньне Беларусаў у Новай Паўднёўнай Валі ў Аўстраліі выслала гэным дзецям шчырую падзяку, копію якой ніжэй зьмяшчаем:

«Да Гішпанскіх дзяцей Дыяцэзіі Фэрроль у Галіцыі.
Дарагія Дзеткі!
Дайшлі весткі і да нас, беларускіх эмігрантаў у далёкай Аўстраліі аб тым, што Вы моліцісі Богу за нашу паняволеную балышавікамі краіну й за наш многалічынны беларускі народ.

Гэты высокі і шляхотны ўчынак Ваш, дарагія Дзеткі, глыбока ўдзурнуў нашы сэрцы і ўліў новы струмень веры, што наша краіна не пакінута на ласку лёсу, бо з намі балее душою і гішпанскі народ і ўносяцца малітвы да Усявышняга з вуснаў ягоных дзяцей.

Дарагія Дзеткі! Малітвы, што йдуць ад Вашых шчырых і чыстых сэрцаў, дойдучы ў іпадуць крыштам перад Прастолам Усявышняга. Верце, што пакуты й нядоля нашых братоў, сёстраў, бацькоў, матак і дзяцей, якія жывуць на

Мы ўжо чулі крыху пра новую хвалю антырэлігійнае прапаганды, што лынула нядаўна на Беларусь з узмацнёнай сілай. У ход пушчана ўся зброя з атэістычнага арсеналу камуністых, пачынаючы ад «навуковых» працаў церазь «лекцыі» раённых агітатараў аж да пашквільных фэльетонаў штодзённае прэсы. Эгзэмплярчык гэтага апошняга жанру, спад лара таварыша Астарашкава, даволі выразна інфармуе нас аб бездапаможнасьці «ідэялігічнае» работы «ваінству» ішчага бязбожжа» на Беларусі. Ніжэй падаем выняткі з фэльетону тав. Астарашкава, што быў надрукаваны ў воргане ЦК партыі й Вярхоўнага Савету БССР, газэце «Советская Белоруссия» з 12-га верасня сёлета.

У ЗАСЕН ІГРУШЫ

Па дарозе ў кірунку Бушміцкіх хутароў нам сустраўся высокага росту хударлявы стары. Апрануты ён быў пасьвяточнаму.

— Куды, дзеду, накіраваўся? — папытаўся ў старога адзін з нашых спадарожнікаў. — Ці не на вяселье?

— Туды, куды ўсе людзі йдуць, — зь незалежным відам адказаў стары, а пасья дабавіў:

Бацькаўшчыне, хутка праміне, бо яны і мы не пакінулі глыбокае й сьвятое веры ў Міласць Божую.

Весткі аб Вашых малітвах дайдуць на нашу Бацькаўшчыну — Беларусь і падтрымаюць сілу духа і моц цела для ператрываньня надолі. Весткі аб Вашых малітвах дойдучы і да беларускіх дзетак, абідраных і галодных, якім забаронена маліцца Богу, але-ж вера ў Бога й Ягоную Міласць, упеюная ім бацькамі, моцна трымаецца ў душах іхніх.

Калі даведваюцца нашы дзеткі на Бацькаўшчыне, што Вы моліцеся за іх, вочкі іхнія, нашых дзяцей-пакутнікаў, поўныя сьлёз бязмернай удзячнасьці, будучы накіраваныя на захад, дзе ляжыць свабодная Гішпанія, дзе жывуць шчасьлівыя й добрыя дзеткі, якім можна свабодна верыць у Бога і маліцца Яму.

Нахай Вас ўзнагародзіць Бог за вялікі і сьвяты ўчынак, а наша беларуская ўдзячнасьць да Вас, дарагія Дзеткі, упішыцца прыгожымі літарамі ў гісторыю нашае краіны — Беларусь.

Прыміце словы шчырае й глыбокае ўдзячнасьці!

Старшыня Аб'яднаньня Беларусаў у Новай Паўднёўнай Валі (К. Сіткоўскі)
Сакратар (А. Васіленя)
Аўстралія, 25. 8. 1954 г.

А. БАБАРЭКА

Паэма „Сымон Музыка“ Якуба Коласа

(Працяг з папярэдняга нумару)

III

... І выхаду шукаў
Адбітак родных зьяў
У словах-вобразах, у песнях вольна-плынных.
Я. Колас
Прывісчаны да «Сымона Музыкі».

«Сымон Музыка», найлепшая паэма з творчасці Якуба Коласа, каштоўная ня толькі як мастацкае выяўленьне вобраза песняра-героя адраджэнскага кругабегу ў гісторыі беларускай літаратуры. Каштоўная гэта паэма, як выражэньне ў мастацкай форме коласаўскага вопыту жыцьця, коласаўскага ўспрыяцця сьвету і яго разуменьня. Каштоўная таксама яшчэ і тым, што ставіць сабою шмат праблем рознастайнага характару, вывучэньне і разгляд якіх складае задачу крытыкі.

У першую голаў паэмаю ставіцца праблема мастака, як адбітка «родных зьяў». На пытаньне, што такое мастак, Якуб Колас паэмаю «Сымон Музыка» адказвае, што гэта асоба перш за ўсё і асоба з асабліваю псыхічнай арганізацыяй, а ня звычайнаю. Гэта арганізацыя надзвычайна тонкая і прызрыстая, дзякуючы чаму яна надзвычайна чулая і здольная рэагаваць на самыя нязначныя і напрыкметныя зрушэньні звонку яе. Пры гэтым яна рэагуе заўсёды ў вадным і тым-жа кірунку ў тым сэнсе, што, застаючыся з вонкавага боку ўзглядна спакойнай, яна ўбірае ў сябе ўсё сваім нутром, каб потым перапрацаваўшы яго ў сабе, аддаць зноў сьвету гучамі музыкі, або словам-вобразам, або песняй, аддаць яго, кажучы словам Багдановіча, жомчугам, у які ператвараецца сіла пачуцьця навет грубы кавалак жыцця. Быць можа, толькі дзякуючы гэтай уласцівасьці, што не дазваляла музыку кінуча ў жыцьцёвы штодзённы вір дзеля рэальнага зь ім змаганьня, Сымон пралажыў у жыцьці сваю «псыяярскую каліяну», выйшаўшы цэльным і цэлым з жыцьцёвых кустоў лазы, быльніку і чарнобылю. Словам, мастак па Коласу — гэта як-бы асаблівы тып чалавека. І Я. Колас сваёй паэмаю сьцьвярджае, што гэтакія людзі ёсьць і ў Беларусі, пачатак свой яны бяручы ў беднай вясковай хаце і вьносьцяць шмат гора, пакуль выходзяць на «псыяярскую каліяну», яны ў роўнай долі з вясковым пралетарам. Вось адна з родных зьяў, што знайшла сабе адбітак у Коласа і выявілася ў словес-вобразе «Сымон Музыка».

Гэта зьява адказвае і на другое пытаньне, ці можна зрабіцца мастаком. Колас пра Сымона кажа, што ён «прыроджаны псыяяр», і тым самым адказвае, што мастаком трэба рэдзіцца, а зрабіцца ім нельга. І тут выплывае новае пытаньне, як-жа пазнаць «прыроджанага псыяяра?» Колас адказвае — па яго песнях, як пазнаць быў музыка ў Сымоне і Курылам і жабраком, і Шлёмаю, і Яхімам, і панам-князем, і дзедам Данилам, і Ганнаю...

— Пад ігрушу, на спленьне...
— А што гэта такое? — пацкавіліся мы.

— Аб гэтым Усявышні знае, — ухільна адказаў дзед і, абганяючы нас, закрочыў па дарозе.

Чым бліжэй падыходзілі мы да Бушмічоў, тым жывейшая рабілася дарога. Ішлі старыя з вузельчыкамі й кашолкамі, зь якіх выглядалі бутэлькі ды розная спажыва. Дзяўчаты ў новых сукенках беражліва неслі ў руках мадэльныя туфлі, адна за адной ехалі фурманкі, самакаты й нат аўтамашыны.

— Усёй грамадой ідуць, — з горайчай заўважыла наша спадарожніца, дзяўчына з калгасу імя Молатава. — У нашым калгасе, прыкладам, ужо трэці дзень ніхто не працуе, дый у суседніх таксама. Ой-жа, гэтая «ігруша»! Яна штогод нам дарога абыходзіцца... Адны гуляюць, другія да іх у госьці йдуць. А працаваць няма каму. Зерне на карані асыпаецца, праростае, малацьба стаіць, а ўзімку гэтыя гуляшчыя плачучы: «Хлеб дрэнна ўрадзіў, на працадні мала атрымуюнаем»...

— І доўга яны сьвяткуюць?
— Як калі. Іншым разам, дык больш за тыдзень.

Бушміцкія хутары... Ужо з шасьці гадзін раніцы 27-га жніўня яны былі бітком набіты народам. Людзі прышлі адусюль: з Высокага, Каменча, Верасця, ... Усюды зьвінелі шклянкі. Стаў моцны пах сьпірту, няслася разнагалоснае пьяньне.

— Дзе гарманісты? Давайце яго сюды! — крычалі ў натоўпе.

Неўзабаве зьявіўся гарманісты, камсамолец Іван Карпук, фізрук (фізкультурны кіраўнік — А. Б.) Бушміцкае сямі-гадовае школы. Хтосьці падаў яму лаўку. Ледзь трымаючыся на нагах, ён сеў, схіліў галаву на плячук і расцягнуў мех.

Усё навокал закружылася, зашумела. Вось выскачыла моцна падвыпўшшая жанчына й пайшла колам упрысядку.

АСАБІСТАЕ

Дзяцюк 29 год, рост 168 см., на добрай працы ў Францыі, хоча пазнаёміцца з суродзіччай беларускай, украінскай або расейскай нацыянальнасьцю векам да 29 год у мэтах жывіства. Пісаць на Адміністрацыю «Бацькаўшчыны» пад «Н».

ШУКАЮЦЬ

Бацькоў і брата зь вёскі Чыжыкі Івацэвіцкай воласьці Косаўскага павету, якія ў 1945 годзе былі ў французскай зоне Нямеччыны, шукае Сіткевіч Кастусь. Весткі слаць на прадстаўніка гэзэты «Бацькаўшчына» ў Ангельшчыне.

А. Б.

ня ўсё тое, што ўспрымаецца вонкавымі адчуваньнямі, што ня ўсякі вонкавы вобраз тэй ці іншай рэчы адпавядае сапраўднасьці, і што чалавек, які судзіць аб зьявах ці рэчах толькі па іх вонкавым выглядзе, толькі па ўражаньню ад вонкавых адчуваньняў, памыляецца. Каб ведаць сапраўды тую ці іншую існасьць, апроч адчуваньняў патрэбна яшчэ й работа думкі ці, па Сымону, патрэбна разуменьне мовы, зьяў і рэчаў.

Тое-ж у думках і Дзед Данілы. Па яго ўяўленьню: на сьвеце ёсьць шмат загадак, ключы ад якіх у іх прыметах і знаках. Каб разгадаць загадкі, трэба адгадаць гэтыя прыметы і знакі розумам. Гэтыя-ж знакі ёсьць ува ўсім у прыродзе. Розум-жа і служыць, каб «позна-рана зьняць няведаньня пачаць, а той напіс няўчытаны расьтлумачыць, адгадаць». Трэба зьняць «уладу нейкіх слоў», што засланяюць сьвет ад людзкога вока. А фактычна ўсе загадкі ў тым, што Даніла ня ведае рэальных насьцеляў тэй сілы, што можа рэалізаваць і яго імкненьні і жаданьні. Адчуваць, што гэтыя сілы ёсьць, — Даніла адчувае, і гэта адчуваньне ажыццяўляе ў постаці нявіднай рукі і нечага розуму, што сочаць праўду на зямлі. Ня ведаючы рэальнага ажыццяўленьня гэтых сіл, Даніла творыць для сябе гэту рэальнасьць і кажа Сымону пра замак: «... людзі-практыкі ня лгучы: чысьце рукі сеці вяжучы і на замак іх нясуць. Не дарма-ж гудзе сякера; чую парк тут свой каней». Гэта хутчэй не пазнаньне аб'ектаў, а самапазнаньне і аб'ектывізацыя пазнанага ў сабе самым.

Ставіцца ў паэме і пытаньне аб чалавеку наогул, яго дачыненні да сьвету і яго значэньні ў сьвеце, аб сэнсе жыцьця, аб сувязі эстэтычнага з этычным, аб тым, што эстэтычнае ёсьць пачатак і этычнага. Ня будзем пералічаць тут усіх пытаньняў, якія ўзьнікаюцца паэмаю «Сымон Музыка» і разьвязваюцца памастацку. Ужо й зазначанага досыць, каб уявіць сабе, зь якой глыбінёю і шырынёю ўспрымае Якуб Колас жыцьцё і сьвет. Аб гэтай-жа шырыні і шырыні мастацкага выяўленьня гаворыць яшчэ і тое, што Якуб Колас малюе ў сваіх творах шматвобразнасьці жыцьця. Так, і ў «Сымоне Музыку» чытач разам з Сымонам жыве ў рознастайных абставінах і кругох жыцьця, бачыцца і знаёміцца з рознастайнымі праявамі сьвету і жыцьця людзей, пачынаючы ад жабрака да князя, хоць праўда й не заўсёды ў поўным іх выяўленьні, але ўва ўсякім разе ў такіх праявах, што даюць змест для глыбокіх перажываньняў.

Багаты адбітак родных зьяў, у музычным слоўна-вобразным выяўленьні! Гэта багачэе прымушае часта навет звярочвацца за дапамогаю да алегорыяў-сьмбляў, хоць аднак-жа нельга сказаць, каб яны абагачалі мастацкае выяўленьне «родных зьяў». У лепшым разе яны або тлумачаць або ўзмацняюць той ці іншы вобраз, аслабляючы разам з тым адчуваньні, выкліканьня дзейнымі ці то асабовымі вобразамі людзей. Справа ў тым, што алегорыі — гэта не для пачуцьця, а для розуму. Гэтае-ж багачэе выяўленьня і ў лірычных адступленьнях у паэме, у якіх Я. Колас выяўляецца ўва ўсёй сваёй сіле мастака.

(Заканчэньне ў наступным нумары)